

דתניא: מטלטלין בשבת נר חדש של חרס שלא הדליקו בו עדיין, אבל לא ישן, לפי שהוא מאוס בעיני אדם, והרי הוא מוקצה מחמת מיאוס, דברי רבי יהודה. וכשם שרבי יהודה אוסר במוקצה מחמת מיאוס כך יש לו לאסור בהמה זו שהיא מוקצה מחמת איסור, שכן בכניסת השבת היתה מוקצה משום שהיה עליה איסור אבר מן החי. וכלל בדינו שדבר שהיה מוקצה בבין השמשות בערב שבת הרי הוא מוקצה לכל השבת.

ומקשינן: אימר דשמעת ליה לרבי יהודה, דוקא במוקצה מחמת מיאוס, לפי שדבר המאוס מקצה אותו האדם מדעתו, אבל מוקצה מחמת איסור מי שמעת ליה דמוקצה הוא?

ומתריצין: אין! דתנן: רבי יהודה אומר: כל הנרות של מתכת מטלטלין בשבת אפילו אם הם ישנים, לפי שהנרות העשוין ממתכת אינם מאוסים. חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת, שהיה בתוכו פתילה דולקת בכניסת השבת, שאסור בטלטול כל השבת, אפילו לאחר שתכבה האש, משום מוקצה מחמת איסור. שכל עוד האש דולקת אסור לטלטל את הנר שמא יגרום בטלטולו לכבוי האש, ולכן מוקצה הוא לכל השבת.

הרי שרבי יהודה סובר: מוקצה מחמת איסור.

אם ייעד אותם לאכילה הרי המשקין היוצאים מהן אסורים.

אלמא, סובר רבי יהודה, כיון דלפחיטה קיימי, שהזיתים והענבים רוב העולם מיעדים אותם לסחיטה, על כן יש לחשוש שמא אדם זה שיעד אותם בתחילה לאכילה יהיב דעתיה, יתחרט לאחר מכן, ויועיד אותם לצורך משקין, ולכן גזרו בהם חכמים שהמשקים היוצאים יאסרו בשתיה שמא יסחוט. **הכא נמי,** כיון דבהמה לשחיטה קיימא, יהיב דעתיה עליה שלאחר שתישחט יאכל ממנה. ויש לגזור שאם נתיר לו לאכול מבהמה זו שנשחטה בשבת שמא יבוא בפעם אחרת לשחוט לכתחילה בהמה בשבת. (118)

ופרכינן: מידי הוא טעמא? והרי כל מה שאנו טורחים למצוא היכן אומר רבי יהודה שבהמה שנשחטה בשבת אסורה אינו אלא לרב, שהוא אמר שמשנתנו האוסרת את הבהמה באכילה אליבא דרבי יהודה היא, ואיך תאמר לרב שרבי יהודה אוסר בזיתים וענבים? **האמר רב:** חלוק היה רבי יהודה על חכמים אפילו בסלי זיתים וענבים שאין לגזור בהם שמא יסחוט, ואם כן למה נגזור בבהמה שנשחטה בשבת?!

ומתריצין: אלא אמר רב ששת בריה דרב אידי: משנתנו, האוסרת לאכול הבהמה בשבת — רבי יהודה דנרות היא.

118. עיין בתוס', הביאור למה דנה הגמרא את הבהמה העומדת לשחיטה במשקל אחד עם זיתים וענבים שלכאורה בהמה דומה יותר לפירות העומדים למשקים.

ובגוף הדין של דלתות הכלים הכריע המשנה ברורה שאף אם אין שום שימוש בדלתות אינם מוקצה. ובר"ן יש שנקטו דבעינן שיהיה בו שום שימוש, אבל נראה שגם הר"ן כוונתו לומר שאין צורך שיהא ראוי לשימוש כלל.

במשנתנו, שבהמה שנשחטה בשבת אסורה לכל אדם בו ביום.

שכן משנתנו מדברת בשחט בשוגג, כמבואר להלן, ורבי יהודה הוא שסובר כן דהמבשל בשוגג אסור בין לו בין לאחרים עד מוצאי שבת, והוא הדין בשחיטה.

וממשיכה הברייתא: **רבי יוחנן הסנדלר אומר: אם בישל בשוגג, יאכל למוצאי שבת לאחרים.** ובזה מודה הוא לדעת רבי יהודה שאין ליהנות ממלאכת שבת. אלא שהוא מחמיר ממנו ואומר: **ולא לו!** מי שבישל, אפילו אם הוא שוגג, אסור לאכול מהתבשיל לעולם. לפי שקנסו חכמים את העובר בשוגג כאילו היה מזיד.

במזיד, לא יאכל עולמית, לא לו ולא לאחרים. שלדעת רבי יוחנן הסנדלר אסור מן התורה לכל אדם לאכול לעולם דבר שנעשה בו איסור בשבת במזיד.

ודנה הגמרא: למה העמדנו משנתנו, האוסרת לאכול בשבת את הבהמה שנשחטה בו ביום, כרבי יהודה? ונוקמה למשנה בכגון ששחט **במזיד, ורבי מאיר** היא, שבמזיד אף הוא מודה שאסור לאכול לכל אדם בו ביום? ומתרצינן: **לא סלקא דעתך** שמשנתנו מדברת במזיד דוקא. **דקתני** במשנה "שבת ויום הכפורים".

ואמרינן: שבת **דומיא דיום הכפורים**, דומה היא לו: **מה יום הכפורים, לא שנא שחט בשוגג ולא שנא שחט במזיד לא אכיל, אי אפשר לאכול מהבהמה באותו יום שהרי יום צום הוא, אף חכא בשבת נמי, לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל.** ועל כרחך

ודחינן: **ודלמא שאני התם** בנר דעל ידי שהדליק בו, **הוא דחי ליה בידיים** והקצה אותו מדעתו שלא ישתמש בו בשבת. אבל בהמה, אף על פי שהיא אסורה, הרי לא עשה בה מעשה להקצותה מדעתו ולכן יש לומר שאינה מוקצה.

ועדיין אנו שואלים מאיזה דין של רבי יהודה יש להוכיח לאסור בהמה שנשחטה בשבת?

ומתרצינן: **אלא אמר רב אשי: רבי יהודה דמבשל היא.**

דתנו, המבשל בשבת, אם היה בשוגג, יאכל. מותר לו [וכל שכן לאנשים אחרים] לאכול מהתבשיל אפילו היום בשבת.

ואם בישל **במזיד, לא יאכל**, לא הוא ולא אחרים, מהתבשיל עד שתצא השבת, ויעבור זמן מה שבו היה אפשר לתבשיל הזה להתבשל. והכל בכדי לא ליהנות ממלאכת שבת שנעשתה באיסור, שעל ידי שהוא ממתין עד לאחר זמן האמור אינו נהנה מהמלאכה, **דברי רבי מאיר.**

רבי יהודה אומר: אם בישל **בשוגג, יאכל** רק **במוצאי שבת**, בין הוא בין אחרים, לפי שגם כשנתבשל בשוגג נעשתה כאן עבירה ואין ליהנות מדבר שנעשה בעבירה.

במזיד, לא יאכל האדם הזה שבישל בשבת **עולמית** מן התבשיל, שקנסו אותו חכמים שלא יאכל ממנו לעולם הואיל וחילל שבת. אבל אנשים אחרים מותר להם לאכול מהתבשיל במוצאי שבת.

וזוהו אותו רבי יהודה, שלדעת רב, הוא סובר

רבי יהודה היא, שאוסר אפילו בשוגג לאכול באותו יום.

ותמהינן: ומי מצית מוקמת לה למשנתנו בשוגג ואליבא דרבי יהודה, והא "אף על פי שמתחייב בנפשו" קתני במשנה ואי אפשר לומר בשוגג שהוא מתחייב בנפשו?

ומתריצין: הכי קאמר: אף על פי שהשוחט במזיד מתחייב בנפשו הוא, הכא דבשוגג שחט, שחיטתו כשרה.

ואכתי מקשינן: ונוקמה משנתנו כרבי יוחנן הסנדלר דאמר: לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל בו ביום, לא הוא ולא אחרים?

ומתריצין: רבי יוחנן הסנדלר קמפליג במוצאי שבת, שלענין היתר האכילה במוצאי שבת יש לדעתו חילוק בין המבשל לבין אנשים אחרים. שדוקא לאחרים מותר לאכול במוצאי שבת, ולא לו, שהוא אסור לעולם אפילו בשוגג. ואילו תנא דידן של המשנה "שחיטתו כשרה" קתני, דמשמע לא שנא לו ולא שנא לאחרים מותרת הבהמה לאכילה במוצאי שבת. ועל כרחק אין המשנה סוברת כרבי יוחנן הסנדלר.

תני תנא קמיה דרב, תלמיד אחד שנה בעמדו לפני רב; ברייתא זו: המבשל בשבת, בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל. והיינו כדעת רבי מאיר, ומשתיק ליה רב לאותו שאמר כן.

ודנה הגמרא: מאי טעמא משתיק ליה רב? אילימא משום דסבירא ליה לרב כרבי יהודה, והתנא תני ברייתא שסוברת כרבי מאיר.

וכי משום דסבירא ליה לרב כרבי יהודה,

מאן דתני כרבי מאיר משתיק ליה?

ועוד תיקשי: מי סבר לה רב כרבי יהודה?

והאמר רב חנן בר אמני: כי מורי להו רב לתלמידיה, כשהוא פוסק לתלמידיו לכל אחד ביחידות בשאלה זו של המבשל בשבת, מורי להו כרבי מאיר המקל מכולם. וכי דריש בפירקא, כשהוא דורש בפני רבים, דריש כרבי יהודה, שמחמיר מרבי מאיר, משום עמי הארץ, שלא יבוא להקל באיסור שבת. הרי שרב סובר בעיקר הדין כרבי מאיר, ולמה השתיק את התנא?

וכי תימא לכן השתיקו משום דהאי תנא בפרקיה, ביום הדרשא לפני הרבים, הוי תנא קמיה דרב, וחשש רב שמא ישמעו עמי הארץ את קולו, והשתיקו.

אין לומר כן. דאטו כולי עלמא לתנא צייתי? וכי הנוכחים בדרשא מטים אזנם לשמוע מהתלמידים היושבים שם את משנתם שהם שונים כל אחד לעצמו? הרי לאמורא צייתי, לזה שהיה עומד לפני רב ומשמיע לרבים את מה שרב לחש לו, אליו היו שומעין.

ומתריצין: אמר רב נחמן בר יצחק: לכן השתיקו, לפי שהתנא הזה לא שנה ברייתא ד"המבשל בשבת" אלא "שוחט" תנא קמיה דרב.

שכך היה שונה: השוחט בשבת, בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל!

וכך אמר ליה רב: מאי דעתך, כדעת מי שנית כן? כרבי מאיר? טעות בידך! דעד כאן לא קשרי רבי מאיר בשוגג לאכול בו ביום אלא במבשל בשבת, הואיל דראוי היה המאכל הזה גם קודם בשולו לכוס, היינו

נוכל להעמיד את המשנה אלא אליבא דרבי יהודה, כאמור לעיל.

אבל אותו התנא ששנה לפני רב שהמבשל בשבת מותר, לא דיבר באופן שהיה כאן חולה מבעוד יום ולכן השתיקו רב, כיון שאז גם רבי מאיר מודה שאסור לאכול מהבהמה משום מוקצה.

ומקשינן: **אי הכי**, שמשתנו מדברת באופן שיש כאן חולה, **מאי טעמא דרבי יהודה דאמר** לאכול מהבהמה בו ביום? שהרי כל הטעם של רבי יהודה הוא כדי שלא ליהנות מדבר שנעשה בעבירה של מלאכת שבת, וכאן הלא היה מותר לכתחילה לשחוט לחולה בשבת?!

ומתריצין: משנתנו מדברת **כגון שהיה לו חולה מערב שבת, והבריא בשבת!** ולאחר שהבריא שחטו את הבהמה [בשוגג] ונעשה איסור בשחיטה זו. לכן אסורה באכילה לרבי יהודה.

ואילו לרבי מאיר היא מותרת באכילה, שלא אסר רבי מאיר מעשה שבת שנעשה בשוגג.

ומכל מקום, לפי רבי מאיר אין לאסור את הבהמה משום מוקצה, כיון שה"מוקצה" לכל השבת נקבע בבין השמשות של ערב שבת, וכל שלא חל עליו אז תורת מוקצה לא אמרינן בו "מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא". ובהמה זו לא היתה מוקצה בבין השמשות שהרי אז עדיין לא הבריא החולה, והיתה הבהמה מזומנת לשחטה עבורו אלא רק בשעה שהבריא החולה נעשית הבהמה מוקצה, ומשעה שהיא נשחטה בשוגג והותרה לאכילה, יורד

לאכול אותו חי, ולכן אין עליו איסור מוקצה, כיון שבין השמשות היה ראוי לאכילה. **אבל השוחט בשבת דאין הבהמה ראוי לכוס**, לאכלה קודם שחיטה, **לא** אמר רבי מאיר שהיא מותרת בו ביום. שאף על פי שאין לאסור אותה בגלל מלאכת שבת שנעשתה בה הרי יש על הבהמה איסור מוקצה, כיון שבין השמשות של ערב שבת היא היתה מוקצה מחמת שלא היתה ראויה לאכילה.

ומקשינן: **והא מתניתין, ד"שוחט" הוא?** שבמשנתנו ה"שוחט בשבת" שנינו ולא "המבשל בשבת", **ואמר רב הונא, דרש חייא בר רב משמיה דרב: אסורה באכילה ליומא**, ביום השבת. **ונסבין חבריא למימר** שרב סובר שמתניתין **רבי יהודה היא**. שרק לדעתו של רבי יהודה נאסרה הבהמה שנשחטה בשבת מלאכלה בו ביום.

הא לדעת **רבי מאיר, שרי לאכלה היום!** וקשה לרב נחמן בר יצחק, האומר שרב השתיק את התנא לפי שהוא סובר שבנשחטה בשבת מודה רבי מאיר שאסור לאכול הבהמה בו ביום, משום מוקצה?!

ומתריצין: **כי שרי רבי מאיר, והיינו** — הא שאמר רב, שלפי רבי מאיר מותר לאכול הבהמה בו ביום, מיירי **כגון שהשוחט היה לו חולה מסוכן מבעוד יום**, והותר לשחוט עבורו בשבת. ועל כן אין איסור מוקצה על בהמה זו שנשחטה בשבת עבור החולה, לפי שהיא מזומנת מבעוד יום לכך שישחטה בשבת.

אלא, שיש לאסור אותה מטעם אחר, כדי שלא ליהנות ממלאכת שבת. ואם כן, לא